

A resposta armada galega ao fascismo

O elemento xeracional acabou por converterse nun aspecto central para achegarse á realidade dos do monte. Unha realidade próxima para aqueles galegos e galegas que, na súa infancia, conviviron co actuar destes, e mesmo xogaron a ser gardas civís e escapados, apuntándose, as máis das veces, aos bandos destes, unha realidade distante para aqueles que souberon dos nosos fuxidos pola tradición oral familiar, mais que chegaron a estes dun xeito evitado, derivado do medo que martelou a represión e, xa por último, as novas xeracións que, no mellor dos casos, saben da resistencia armada ao franquismo por unha aproximación libresca.

Así as cousas, non debe sorprendervos que con este dossier que hoxe vos achegamos pretendemos socializar a experiencia da loita contra o fascismo do noso País, reivindicar a herdanza dos do monte para desafiar a mansedume e recuperar, a beneficio de inventario, o mellor do noso patrimonio rebelde, liberándoo de panteóns e museos que pretenden momificar esta realidade, ao vendela como unha mera extensión dun fenómeno común ao espazo do Estado español. A loita armada contra o franquismo non é patrimonio de máis

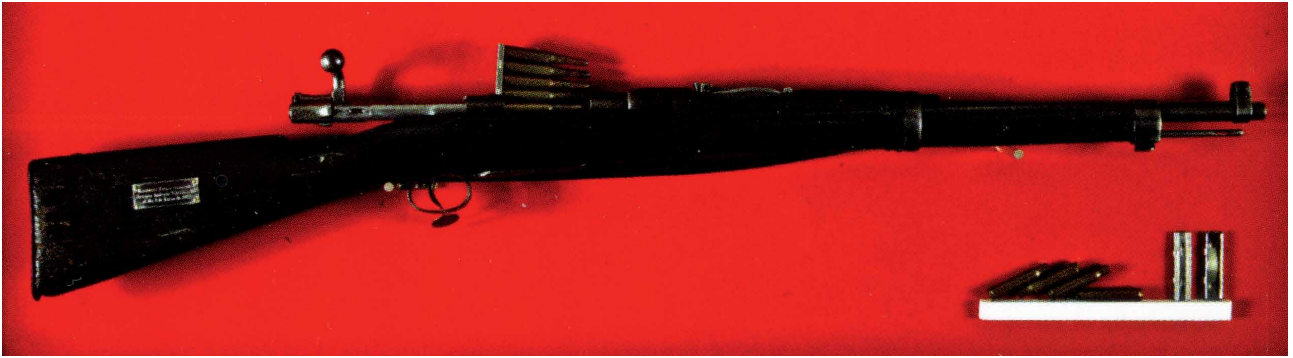
ninguén que dos que enfrontaron coas armas na man á ditadura e daquelas persoas que apoiaron o esforzo destes; non sabe de siglas, descoñeceu a disciplina partidaria, articulouse entendendo Galiza como un espazo propio de loita e as súas peculiaridades e finou polo desencanto dunha vitoria que se vía imposible, mais fundamentalmente pola traizón, non nos montes de Galiza, mais nos despachos de Moscova, dos mesmos que pretenden arrogarse todo ese exemplo, compromiso e esforzo.

Aínda así, o esforzo de loita contra o franquismo do noso povo non é campo abonado para unha operación de apropiación indebida dos que nas chairas e nos montes da Galiza escribiron unha das epopeas máis heroicas do antifascismo internacional. Non contaron con máis apoio do que co seu valor; iso si, foron utilizados polas forzas aliadas mentres durou a II Guerra Mundial, para rematar vendidos polos noutros amigos británicos –mais tamén soviéticos– na Galiza, como en Grecia. Quíxose presentalos como un movemento simpático e inofensivo, caricaturizado como un exótico disidente até que chegaron os homes e mulleres do brazaete de fora da Península. Porén, a etapa máis viva, intensa, creadora e fe-

cunda é aquela que respondeu á lóxica de Mariátegui: “nin calco, nin copia”. A auga de colonia era un luxo –parafraseando o Gardarríos– para aqueles que espertaban sabendo que ese podía ser o seu último día, mais aquí os luxos pagábanse caros, aínda máis cando o centro de decisión pasou a persoas alleas ao movemento que entendían este como un xeito de medre nas estruturas partidarias das que vivían, nas que vivían e para as que vivían. Non foi, como calquera outra guerra, unha experiencia épica, aínda menos para os que lles tocou perder, como aconteceu con aqueles fuxidos de Ferrol, Ortegal e A Mariña expulsados do PCE após abandonaren Galiza no Santa Teresa, mais que seguiron leais ao pensamento de Marx e de Lenin nun PC francés que non entendían, mais que era o Partido, ou para os afiliados socialistas que estaban no monte desde case o 18 de Xullo, esquecidos pola dirección da súa organización, por non falar da afiliación nacionalista que atopou a morte no monte ou enfrontou o exilio fronte ao desprezo dos reitores do partido no interior. A súa, sabíano, foi unha decisión definitiva, como definitiva é a morte, viñese esta das liñas inimigas, morte agardada ao cabo, ou viñese das próximas ou das

Páxina da esquerda, acto do Batallón Galego no bando republicano de homenaxe aos seus caídos durante a guerra.

Abaixo, fusil que utilizou o guerrilleiro antifranquista Benigno Andrade, *Foucellas*

da contorna como soubo 'O Neira', ou 'O Brasileiro', ou O... era a guerra, mais para esta guerra, para esta última, sobrababan as alforxas de quen xogou con estes galegos, atendendo, nuns casos, ao mero cálculo propio do peor dos *apparátchik* e, noutros, a súa particular xeoestratexia daquel mundo dividido en bloques en que á Galiza tocaba xogar no campo capitalista.

O caso é que fosen libertarios, republicanos, nacionalistas, comunistas, socialistas,... cando a realidade se radicalizou, até que os empuxaron a ter que elixir entre os opresores e os oprimidos, fixeron a súa escolla e levárona até as últimas consecuencias. Non se renderon. Porque eran os mellores fillos do povo, abandonados á súa sorte a finais dos 40 até se converteren en pezas de caza para as bestas. Si, eran os mellores fillos do povo esquecidos mais unha vez, asasinados e vendidos por aqueles que pactaron a transición. E xa era a segunda venda: vendidos, iso si, polos mesmos, os mesmos que quixeron –queren– apropiarse de todo ese esforzo de loita, como tamén sabían aqueles vellos enlaces dos fuxidos, como aquel Francisco López Quinte, candidato do BN-PG ao senado en 1977, ou aqueles fundadores das Comisións Labregas en Fonsagrada, persoas que sabían do trato de primeira man e remataron militando no nacionalismo. Isto é, non deron transformado estes homes e mulleres en pósteres de mercado, ou en intelectuais máis ou menos inxenuos, ósos duros de roer para o sis-

tema, ósos duros de instrumentalizar para os que os instrumentalizaron.

Queremos, ao fin, volver a repensar as súas preguntas, as súas interrogantes, as súas inquietudes como tarefa que non admite demora. As achegas que hoxe facemos públicas non tentar erguer museos ou panteóns, nin tampouco facer arqueoloxía de papeis vellos, senón abrir ventás para devolver o pasado a súa forma orixinaria, e fundamentalmente para pensar os desafíos do noso presente, que non é máis que a nosa achega ao futuro. Nun momento como este, imponse como central, en primeiro lugar, divulgar e recuperar a experiencia da oposición armada ao fascismo, armada tamén porque foi a única posíbel, para recuperar autoestima de povo digno e rebelde e sacar da historia para situala no noso que facer político a potencialidade revolucionaria dos galegos e galegas alén da superficialidade, o aparatismo ou a sucesión de anécdotas. Nun segundo plano, mais non nun chanzo inferior ao anterior, situase a necesaria descodificación do que foi a loita dos do monte, isto é, unha experiencia política que indica das coordenadas democráticas do noso povo e da súa potencialidade política, non un valado propagandístico de certa esquerda, con militancia implicada no movemento xa no seu devalo a partir de 1946/1947, mais que non tivo reparo algún en proceder á súa liquidación ás costas dos que estaban a morrer nos montes do País e que o

silenciou no momento que precisaba da súa integración no réxime xurdido da transición pactada. A canonización que nos últimos vinte anos, cando a *esquerda* á que nos estamos a referir volveu reivindicar este legado como arma de loita política dentro e fóra das estruturas partidarias, se ten feito desta lectura da loita dos fuxidos impugna calquera lectura que achegue rigor sobre o movemento, porque sucursaliza a loita dos e das galegas, ao explicala como unha extensión da que se librou noutros territorios e impide entendela. Asemade, o canon que vimos de denunciar opera como unha auténtica máquina de manipular e terxiversar unha realidade cunha vontade de reducir os estudos sobre os escapados a unha sorte de saber esotérico fechado en escritos case herméticos que tenta agochar o patrimonio político a rescatar para impulsar a loita, facendo fincapé na mera propaganda de eficacia cortopracista. Mais, por último, esta canonización, non deixa de ser unha cortina de fume que, para alén da uniformidade que torna posíbel negar Galiza, que, para alén do oportunismo dos que entenden a política como táctica e non como estratexia, tenta lanzar unha cortina de fume que agoche a responsabilidade da esquerda que pactou a transición, nesa política de renuncias iniciada xa co proceso de liquidación da resistencia armada ao franquismo co que tiña de alternativa de ruptura e non de reforma pola que seguen a apostar hoxe en día ■